KESİT AKADEMİ DERGİSİ

ISSN: 2149-9225

The Journal of Kesit Academy

Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları ile İlkokul
4. Sınıfa Devam Eden Çocuklarda Öz Kavramı
Arasındaki İlişki

The Attitudes of the Fathers from the
Perspectives of the Mothers and the
Investigation of the Concept of the Self in 4th
Grade Children in Primary School

Merve KURT*
Arzu ÖZYÜREK**

Makale Türü/ Article Information/ Информация о Статье:

Araştırma Makalesi/ Research Article/ Научная Статья

Atıf / Citation / Цитата

Kurt, M. ve Özyürek, A. (2021). Babaların çocuk yetiştirme tutumları ile ilkokul 4. sınıfa devam eden çocuklarda öz kavramı arasındaki ilişki. *Kesit Akademi Dergisi*, 7 (29), 210-227.

Kurt, M. & Özyürek, A. (2021). The attitudes of the fathers from the perspectives of the mothers and the investigation of the concept of the self in 4th grade children in primary school. *The Journal of Kesit Academy*, 7 (29), 210-227.

doi 10.29228/kesit.52423

Geliş/ Submitted/ Отправлено: 22.08.2021
Kabul/ Accepted/ Принимать: 10.12.2021
Yayın/ Published/ Опубликованный: 25.12.2021

Bu makale İntihal.net tarafından taranmıştır. This article was checked by Intihal.net. Эта статья была проверена Интихал.нет Bu makale Creative Commons lisansı altındadır. This article is under the Creative Commons license. Это произведение доступно по лицензии Creative Commons.

*Karabük Üniversitesi, cgumervekrt@gmail.com

**Prof. Dr., Karabük Üniversitesi, karabuk_arzu@yahoo.com

KESİT AKADEMİ DERGİSİ

ISSN: 2149-9225

The Journal of Kesit Academy

Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları ile İlkokul 4. Sınıfa Devam Eden Çocuklarda Öz Kavramı Arasındaki İlişki ¹

The Attitudes of the Fathers from the Perspectives of the Mothers and the Investigation of the Concept of the Self in 4th Grade Children in Primary School

Merve KURT

Prof. Dr. Arzu ÖZYÜREK

Öz: Bu çalışmada, annelerin bakış açısından babaların çocuk yetiştirme tutumları ve ilkököl 4.sınıfa devam eden çocuklarda öz kavramı incelenmiştir. Çalışma grubunu ilkököl 4.sınıfa devam eden çocuklar (n=228) ve babaları (n=228) oluşturmuştur. Veri toplamada “Eşlerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği (EŞTÖ) B Formu” ile “Piers Harris Öz Kavramı Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler yapılmış; değişkenlerin normallik dağılımına göre t-Testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Mann Whitney U ve Kruskal Wallis H Testleri ile Spearman Brown Korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Çalışmada çocuk sayısı arttıkça babaların demokratik tutumlarının azaldığı; baba tutumlarının yaş ve öğrenim durumuna göre farklılaştığı belirlenmiştir. EŞTÖ Demokratik Tutum alt boyut puanlarıyla PHÇÖKÖ Mutluluk, Popülarite, Davranış ve Fiziksel Görünüm alt boyut puanları arasında orta, Kaygı ve Zihinsel alt boyut puanları arasında zayıf ve pozitif yönlü; EŞTÖ Aşırı Hoşgörölü Tutum alt boyut puanlarıyla PHÇÖKÖ Fiziksel Görünüm alt boyut puanları arasında zayıf ve Zihinsel alt boyut puanlarıyla orta ve pozitif yönlü; EŞTÖ Baskıcı ve Otoriter Tutum alt boyut puanlarıyla PHÇÖKÖ

¹ “COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” beyanları: Bu çalışma için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu çalışma, birinci yazarın yüksek lisans tezinden türetilmiştir. Bu çalışma Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu’nun 04/11/2020 tarih ve 2020/12- 10 sayılı izni çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Katkı Oranı Beyanı: %50-%50. Sorumlu Yazar: Merve KURT

Statements of “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”: No conflicts of interest were reported for this article. This study is derived from the first author's master's thesis. This study was prepared with the approval of Karabük University Social and Humanities Studies Ethics Committee. Author Contributions: %50-%50. Corresponding Author: Merve KURT

Mutluluk ve Davranış alt boyut puanları arasında zayıf ve negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Baba tutumları, öz kavramı, benlik saygısı, ilkokul dönemi.

Abstract: In this study, fathers' child-rearing attitudes from the mothers' point of view and the concept of self in children attending the 4th grade primary school were examined. The participants of the study are 4th grade primary school students (n=228) and their fathers (n=228). To gather data, "Assessment of Parenting Attitudes of Couples Scale (APACS) B Form" and "Piers-Harris Self Concept Scale (PHSCS)" are applied. Descriptive analysis is preferred to analyze the data. According to the results of the normality tests, t-Test, one-way analysis of variance (ANOVA), Mann Whitney U Test, Kruskal-Wallis H Tests and Spearman Brown correlation coefficient are applied. In the study, as the number of children increased, their democratic attitudes decreased; It has been determined that father attitudes differ according to age and education level. A moderate relationship is found between the scores of the APACS Democratic Attitude sub-dimension and the Happiness, Popularity, Behavior, and Physical Appearance sub dimension scores of PHSCS. A weak and positive relationship is found between the scores of the APACS Democratic Attitude sub-dimension and the Anxiety and Mental sub dimension scores of PHSCS. A weak correlation is found between the scores of the Overly Tolerant Attitude sub dimension of the APACS and the Physical Appearance sub-dimension scores of PHSCS. There is a moderate and positive relationship between Mental sub dimension scores of PHSCS. There is a weak and negative relationship between the scores of the APACS' Oppressive and Authoritarian Attitude sub-dimension and the Happiness and Behavior sub-dimension scores of PHSCS.

Keywords: Father attitude, self- concept, self-respect, primary education.

Giriş

Bireyin hayat boyu sosyal çevresinde, farklı bireylerle ilişkilerinde göstereceği tavır ve eylemlerinin temeli aile ortamında annesi ve etkileşimleriyle oluşmaktadır. Ailede ebeveyn ve çocuk iletişiminin nasıl kurulduğu, ebeveynin çocuklarına yönelik davranışları çocukların psikolojik ve sosyal gelişimlerinde doğrudan veya dolaylı olarak etkilidir. Çocuğun kişiliğinin gelişmesinde için uygun bir çevrede ve aile ortamında büyümesi, dünyaya geldiği andan itibaren bedensel ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması, güven duygusunu hissetmesi, sevgi dolu ve önemsendiğinin hissettirildiği bir aileye sahip olmasına bağlıdır (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 1999: 70). Ebeveynlerin

tutumları genel bir durumda izlenen, anne-babaların çocuklarına gösterdikleri davranışlarının modelleridir. Ebeveyn tutumu olarak ele alınan bu modeller, bireylere yönelik duygusal destek ve öz kontrol arasındaki dengeyi sağlamaya yardımcıdır (Kiss, Fechete, Pop ve Susa, 2014). Ebeveynlik stilleri hakkında pek çok sınıflama yapılmıştır. Baumrind (1966), ebeveynlik stillerini demokratik, otoriter ve izin verici olmak üzere üç şekilde ele almıştır. Berk (2013) bu stillere ilgisiz tutumu da eklemiştir.

Ebeveyn tutumları birlikte incelendiğinde çocuğun, bilişsel, sosyal-duygusal, kişilik ve benlik gelişiminde oldukça önemli bir etkisinin olduğu görülmektedir. Çocuk ailesi tarafından sevildiğini ve değer gördüğünü biliyorsa, onlara kendini ifade edebiliyorsa, anne ve babası tarafından sorgulanmıyor ve sürekli eleştirilmiyorsa, olduğu gibi kabul ediliyorsa kendisi de çevresine karşı benzer davranışlar gösterip diğer insanları olduğu gibi kabul eder. Çocuğa karşı tutarlı davranışlar sergileniyorsa çocuk da tutarlı olmayı öğrenir. Kısaca anne ve babalar, çocuklarına yönelik tutum ve davranışlarıyla model teşkil ederek onların kişiliğinin gelişmesini desteklerler (Demiriz ve Öğretir, 2007:107).

Geçmişte geleneksel rol olarak kabul görülen babanın maddi yönden evin gereksinimlerini karşılaması, ev işleri, çocukların bakımı, beslenme ve fiziksel ihtiyaçlarla annenin ilgilenmesi durumu değişmiştir. Annelerin görevi olarak görülen geleneksel roller zamanla azalmakta, değişen koşullara bağlı olarak babanın desteğine daha fazla gereksinim duyulmaktadır (Tezel Şahin vd, 2017:321). Babaların çocuk üzerindeki etkisini inceleyen bir araştırmada Evans (1997), babaların çoğunlukla geleneksel tutuma sahip olduğu ve babalık rollerini evin maddi yönden gereksinimlerini karşılayan, çocuğun eğitimi hakkında kararlar alan ve çocuklarına bilişsel beceriler öğreten kişi olarak gördüklerini ifade etmiştir. Akşamları işten dönen babalar çocuklarıyla etkileşimde bulunamadıklarını belirtirken çocuğun sosyalleşmesinin hem anne hem de babanın sorumluluğu olduğunu düşünmektedir. Konuyla ilgili çalışmalar, annelerle kıyaslandığında babaların çocuklarının daha bağımsız hareket etmesi ve çevreyi keşfetmesi için cesaretlendirici tutuma sahip olduklarını ortaya koymuştur. Bu durum sonunca çocuğun zekası olumlu olarak etkilenmektedir (Akt.: Albukrek, 2002). Çocukların sağlıklı gelişimi için, anneleri kadar babalarının varlığına, baba ile etkileşim içinde olmaya da ihtiyaçları vardır. Çünkü çocukların hayatında babalar oldukça önemli bir yere sahiptir (Taşkın, 2011: 46). Aile içinde anneye düşen sorumluluk ve rollerin babaya ait sorumluluk ve rollerden ayrıldığı noktalarda, ebeveynler birbirlerinin yerini alamaz. Gelişmekte olan çocuklar, kendisine örnek alabilecekleri anne ve baba modeline ihtiyaç duyarlar. Ebeveynlerden biri, bu rollerin ikisini aynı anda gerçekleştiremez. Çocuğun gelişiminde sadece babanın yerine getirebileceği birtakım şeyler vardır ki baba bunları gerçekleştirmediği takdirde anne ne kadar görev ve sorumluluklarını yerine getirirse getirsin babaya ait olan görevleri üstüne alamaz (Dodson, 2000).

Babanın sahip olduğu psikolojik özellikler, ebeveyn nitelik ve niceliğini belirleyen önemli faktörlerden biridir (Grossman, Pollack ve Golding, 1988). Kaygıdan uzak, kendine saygı duyan ve içsel denetime sahip olan babalar, çocukların gelişiminde etkin şekilde rol oynamaktadır (Cowan ve Cowan, 1988). Çocuğun gözünde baba her şeyin ölçütü olarak kabul edilir. Çocuk babasının söylediklerine ve davranışlarına belli bir yaşa gelinceye kadar kuşkuyla yaklaşmaz, babasını değer verilen ve ulaşılamaz olarak görür (Alibeyoğlu, 2009:31). Erken çocukluk döneminden itibaren çocuklar babalarının onları gözlemlemelerinden, çeşitli önerilerde bulunarak yeni şeyler öğretmelerinden, oyunlar oynamaktan, kısaca babalarıyla zaman geçirmekten mutluluk duymaktadırlar. Bu dönemi babalarıyla birlikte geçiren çocuklar diğer dönemlerde gelişimleri için gerekli pek çok bilgi, beceri ve duygusal desteğe sahip olmaktadır (Uzun ve Baran, 2019:49). Babalarıyla yakın ve samimi ilişkileri olan çocukların psikolojik açıdan çevresindekilerle uyumlu, okulda başarılı, daha az olumsuz davranışlar gösteren ve arkadaşlarıyla daha iyi ilişkiler kurabilen bireyler oldukları görülmüştür. Çocuklarıyla etkili iletişim kurarak onları özveriyle dinleyen ve onlarla etkinliklerde bulunarak ilgilenen babalar hayal gücü geniş, yaratıcı ve daha zeki çocuklar yetiştirmektedirler (Tezel Şahin vd., 2017:322). Babanın çocuğuyla ilgilenmesinin çocuğun akademik, bilişsel ve sosyo-duygusal gelişimiyle ilgili olduğu görülmektedir. Babanın ebeveynlikten duyduğu memnuniyet, çocuğunu yetiştirme tarzı, maddi destek sağlaması, çocuğuna varlığını ve sıcaklığını hissettirebilmesi aktiviteleri, çocukların akademik gelişimlerini de olumlu şekilde etkilemektedir (Downer vd., 2008:70). Bu nedenlere bağlı olarak babaların çocuklarına karşı gösterdikleri tutum ve davranışların çocuğun tüm gelişim alanlarını ve öz kavramlarını önemli derecede etkilediği söylenebilir.

Öz kavramı kişinin tutumlarını, inanışlarını, değer yargılarını, tecrübelerini, bunların insanda yarattığı etkilerini ve kişi tarafından yapılan değerlendirmelerini barındırmaktadır. Bireyin kendi hakkındaki farkındalığı öznel deneyimlerini, bireyin davranışlarını ve kişiliğini etkiler. Çocuk ve yetişkinlerin öz kavramları, somut ve soyut olarak ayrılmaktadır. Çocukların öz kavramları eylemler ve somut özelliklere odaklanırken yetişkin bireylerin öz kavramları daha soyut özelliklere odaklanmaktadır. Gelişimlerini devam ettiren çocuklar bu süreçte gözlemlerine, performansları ile ilgili geri bildirimlere, ebeveynleri, arkadaşları ve öğretmenlerinin geri bildirimlerine göre kendileri hakkında bir görüşe sahip olurlar (Hay vd., 1998:393). Çocukluğun erken dönemlerinde gelişmeye başlayan öz kavramı, çevrenin beğenilerini, onaylarını ve isteklerini yansıtmaktadır (Bong ve Skaalvik, 2003:2). Temel olarak aile üyelerinin çocuğa gösterdikleri fiziksel ve zihinsel davranışlar, çocuk için biçtikleri roller, değerler ve beklentiler öz kavramının oluşmasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Aile üyeleri çocuğa karşılıksız sevgilerini gösterdikleri zaman, kendilerini değerli hissetme duygusu gelişmektedir. Diğer taraftan çocuk, sadece aile bireylerinin istediklerini gerçekleştirdiği zaman, anne-babanın göstermiş olduğu olumlu davranış ve tutumlar değerli-

lik duygusunun olumsuz olarak algılanmasına ve yaşanmasına sebep olmaktadır. Bunun sonucunda çocuk kendini değerli hissedebilmek için sadece ailesinin isteklerini yerine getiren biri olabilmektedir. Bu durum çocuğu, gelecek yaşamında sadece etrafındakilerin onayını ve beğenisini kazanmak için, onların arzularını gerçekleştiren bir hale getirebilmektedir (Erdoğan, 2006:28).

Alan yazında babalarla ilgili çalışmalar incelendiğinde çocuk ve ergen benlik kavramında yaş, ırk ve cinsiyet farklılıkları (Crain ve Bracken,1994), babanın tutumu ve çocuğun benlik kavramı arasındaki ilişki (Albukrek, 2002), ergenlerde anne ve baba ebeveynlik tarzları ile benlik saygısı, depresyon ve yaşam doyumu ilişkileri (Milevsky vd. 2007), Baba Destek Programı'nın babaların çocuk yetiştirme tutumları üzerindeki etkileri (Alibeyoğlu, 2009), benlik saygısına ebeveynlik tarzlarının etkisi (Wolff, 2000), çocukların öz kavramları ve ebeveyn tutumları (Dabakoğlu, 2004), baba tutumlarının kişisel bazı değişkenlere göre incelenmesi (İnci ve Deniz, 2015), babaların çocuklarını sevmeleri ve ilgilenmeleri arasındaki ilişki (Ekici ve Çalışandemir, 2021), anne-baba tutumlarının ergenlerde benlik saygısına etkisi (Yılmaz, 2018) gibi konuları ele alan çalışmalar olduğu görülmüştür. Bu çalışma ise babaların çocuk yetiştirme tutumları ve ilkökul 4. sınıfa devam eden çocukların öz-kavramlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada ayrıca çocukların cinsiyeti, kardeş sayısı, doğum sırası, baba yaşı ve öğrenim durumu ile babaların çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amaçlanmıştır.

YÖNTEM

1. Araştırmanın Modeli

İlişkisel tarama modelinde tasarlanan bu çalışmada değişkenler arası ilişki olup olmadığı ve eğer bir ilişki varsa ne derece bir ilişki olduğu belirlenmeye çalışılmıştır (Karasar, 2010).

2. Çalışma Grubu

Çalışma grubunu Karabük ilinde 2020-2021 eğitim öğretim yılında ilkökul 4.sınıfa devam eden çocuklar ile bu çocukların babaları oluşturmaktadır. Kolay ulaşılabilir örnekleme yoluyla kendilerine ulaşılabilen 228 çocuk (126 kız ve 102 erkek) ile bu çocukların annelerinden veri toplanmış, böylece 456 kişi çalışma grubunda yer almıştır. Tablo 1'de çalışma grubuna ilişkin bazı kişisel bilgiler görülmektedir.

Tablo.1 Çalışma Grubuna Ait Bazı Kişisel Bilgiler

Kardeş Sayısı	n	%	Doğum Sırası	n	%
Tek Çocuk	66	28,9	İlk çocuk	154	67,5
İki Çocuk	118	51,8	Son çocuk	56	24,6
Üç ve üzeri	44	19,3	Ortanca çocuk	18	7,9
Baba Yaş	Baba Öğrenim				

30 yaş ve daha küçük	18	7,9	İlkokul	19	8,3
31-35 yaş	52	22,8	Ortaokul	27	11,8
36-40 yaş	69	30,3	Lise	59	25,9
41-45 yaş	58	25,4	Ön lisans	29	12,7
46-50 yaş	21	9,2	Lisans	75	32,9
51 yaş ve üzeri	10	4,4	Lisansüstü	19	8,3

Tablo 1' e göre, çalışma grubundaki çocukların %28,9'u tek ve %51,8'i iki kardeş; %67,5'i ilk çocuk ve %24,6'sı son çocuktur ve %7,9'u ortanca çocuktur. Babaların %22,8'i 31-35 yaş, %30,3'ü 36-40 yaş ve %25,4 'ü 41-45 yaş grubunda; %25,9'u lise, %12,7'si ön lisans ve %32,9'u lisans mezunudur.

3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada çalışma grubunun cinsiyet, yaş, doğum sırası, baba yaşı ve öğrenim durumu gibi kişisel bilgilerinin yer aldığı Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Babaların çocuk yetiştirme tutumlarının belirlenmesinde Eşlerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği (EŞTÖ) B Formu kullanılmıştır. EŞTÖ B Formu, çocuğu ilkokula giden ebeveynler için Özyürek (2017) tarafından geliştirilmiştir. Çalışmada form anneler tarafından doldurularak annelerin bakış açısından babaların çocuk yetiştirme tutumlarına ait bilgi edinilmiştir. Toplam 35 maddelik EŞTÖ B Formu Aşırı Hoşgörölü Tutum, Baskıcı ve Otoriter Tutum ve Demokratik Tutum alt boyutlarından oluşmaktadır. Alt boyutlardan elde edilen alınan yüksek puan, katılımcının eşinin o alt boyuta ait tutumunun daha baskın olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları 683 ebeveynle yapılmış ve alt boyutların güvenirlik katsayıları sırasıyla 0,97, 0,77 ve 0,70 olduğu; test- tekrar test korelasyonları 0,82, 0,80 ve 0,86 olarak bulunmuştur (Özyürek, Özkan, Begde ve Yavuz, 2019). Bu çalışmada çalışma grubunun farklı olması nedeniyle güvenirlik analizleri yapılmıştır. EŞTÖ için Cronbach Alpha toplam güvenirlik katsayısı 0,83 bulunmuştur.

Çocukların öz kavramının belirlenmesinde Piers Harris'in Çocuklarda Öz-Kavramı Ölçeği (PHÇÖKÖ) kullanılmıştır. "Kendim Hakkında Düşüncelerim" adı ile de anılan 80 maddelik ölçek 9-18 yaş arası öğrenciler için 1964'te Piers ve Harris tarafından geliştirilmiş, Türkçe'ye Çataklı (1985) tarafından uyarlanmış, geçerlik ve güvenirlik çalışması ise Öner (1996) tarafından yapılmıştır. Ölçek, öğrencilerin kendilerine yönelik düşünce, duygu ve tutumlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu ölçek çocuklarda öz kavramının/benlik anlayışının gelişimini, boyutlarını, kişilik ve çevre öğeleriyle olan ilişkilerini ortaya çıkarmada kullanılmaktadır. Ölçeğin cevaplanması yaklaşık 20-25 dakika sürmektedir. Ölçeği oluşturan 80 tanımlayıcı madde "evet" ya da "hayır" şeklinde yanıtlanmakta, yanıtlar "0" veya "1" puan olarak puanlanmaktadır. Mutluluk/Doyum, Kaygı, Popülerite, Davranış/Uyma, Fiziksel Görünüm, Zihinsel ve Okul Durumu alt boyutlarından oluşan ölçekten alınan yüksek puan olumlu, düşük

puan ise olumsuz benlik anlayışı (öz kavramının) olarak yorumlanmaktadır. Kaygı alt boyutundan alınan yüksek puan ise düşük kaygı olarak yorumlanır. Ölçek Ölçeğin alt boyutları güvenirlik kat sayılarının .81 ile .89 arasında bulunmuştur. Bu çalışmada, çalışma grubunun farklı olması nedeniyle güvenirlik analizleri yapılmıştır. KR-20 güvenirlik katsayısı 0,87 olarak bulunmuştur.

4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışma için gerekli izinlerin alınmasının ardından veri toplama araçları, çevrimiçi olarak bilgisayara yüklenmiştir. Çevrimiçi olarak kendilerine ulaşılabilen ve çocuğu ilköğretim 4.sınıfa devam eden annelerden çalışmaya katılım onayı alındıktan sonra çocuklarına PHÇÖKÖ doldurtmaları, kendilerinin de EŞTÖ B formunu doldurmaları istenmiştir. Çevrimiçi platformda kayıt altına alınan bilgiler istatistik programına aktarılmıştır.

Verilerin analizinde puan dağılımlarının normal olup olmadığı Kolmogorov-Smirnov Testi, çarpıklık ve basıklık değerleri, histogram ve Q-Q Plot değerleri ve varyasyon katsayıları incelenmiştir. EŞTÖ ve PHÇÖKÖ tüm alt boyut puanları normal dağılmadığından ölçeklerden alınan puanlar arasındaki ilişkinin belirlenmesinde Spearman Brown Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Kişisel değişkenlere göre verilerin normallik dağılımları incelendiğinde EŞTÖ puanlarının baba yaş, çocuk sayısı ve 4.sınıf çocuğun cinsiyetine göre normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Buna göre normal dağılım gösteren verilerin analizinde t-Testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA), normal dağılım göstermeyen verilerin analizinde ise Kruskal Wallis H (KWH) testi kullanılmıştır. Verilerin anlamlılık derecesi 0,05 olarak alınmıştır. Anlamlı fark çıkması durumunda, farkın kaynağının belirlenmesinde normal dağılımdan gelen veriler için Scheffe testinden yararlanılmıştır.

BULGULAR

Kişisel bazı değişkenlere göre EŞTÖ puanları analiz sonuçları Tablo 2-6 arasında verilmiştir. Tablo 7’de ise babaların EŞTÖ puanları ile çocukların PHÇÖKÖ puanları Korelasyon analizi sonuçları verilerek yorumlanmıştır.

Tablo 2. Çocuğun Cinsiyetine Göre EŞTÖ Puanları T-Testi Sonuçları

EŞTÖ	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	S	t	p
Demokratik Tutum	Kız	126	59,35	10,44	-0,272	0,786
	Erkek	102	59,72	9,79		
Aşırı Hoşgörülü Tutum	Kız	126	28,82	6,46	1,409	0,160
	Erkek	102	27,68	5,54		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	Kız	126	28,65	5,01	-1,059	0,291
	Erkek	102	29,43	5,99		

Tablo 2'ye göre, çocuğun cinsiyeti ile EŞTÖ puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı değildir ($p>0,05$). Baba tutumlarının çocuğun cinsiyetine göre farklılık göstermediği söylenebilir.

Tablo 3. Çocuğun Kardeş Sayısına Göre EŞTÖ Puanları ANOVA Testi Sonuçları

EŞTÖ	Kardeş Sayısı	n	$\bar{x}$	S	F	p
Demokratik Tutum	Tek çocuk	66	61,63	10,59	5,967	0,003*
	İki çocuk	118	59,98	8,58	Fark: Tek, İki-Üç ve ü.	
	Üç ve üzeri	44	55,11	12,03		
Aşırı Hoşgörülü Tutum	Tek çocuk	66	29,15	6,57	1,015	0,364
	İki çocuk	118	27,82	5,58		
	Üç ve üzeri	44	28,38	6,60		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	Tek çocuk	66	29,27	5,76	0,769	0,465
	İki çocuk	118	28,59	4,99		
	Üç ve üzeri	44	29,70	6,28		

* $p<0,05$

Tablo 3' e göre, çocukların kardeş sayısı ile babaların EŞTÖ Demokratik Tutum alt boyut puan ortalamaları arası farkı anlamlıdır ($p<0,05$). Farkın kaynağına bakıldığında, çocuk sayısı üç ve üzeri olan babaların Demokratik Tutum alt boyut puan ortalamaları ($\bar{x}=55,11$), çocuk sayısı bir ve iki olan babaların puan ortalamalarından ($\bar{x}=61,63$, $\bar{x}=59,98$) daha düşüktür. Ayrıca çocuk sayısının artmasına bağlı olarak babaların Demokratik Tutum alt boyut puan ortalamaları düşüş göstermiştir. Yani çocuk sayısı üç ve üzeri olan babaların Demokratik Tutum alt boyut puan ortalamaları, bir ve iki çocuğu olanlardan daha düşüktür.

Tablo 4. Çocuğun Doğum Sırasına Göre EŞTÖ Puanları KWH Testi Sonuçları

EŞTÖ	Doğum Sırası	n	$\bar{x}$	S	H	p
Demokratik Tu- tum	İlk çocuk	154	59,97	10,21	1,858	0,395
	Son çocuk	56	59,19	9,26		
	Ortancalardan biri	18	56,66	12,04		
Aşırı Hoşgörülü Tutum	İlk çocuk	154	28,68	6,29	1,801	0,406
	Son çocuk	56	27,60	5,39		
	Ortancalardan biri	18	27,33	6,24		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	İlk çocuk	154	29,04	5,47	1,754	0,416
	Son çocuk	56	28,28	5,33		
	Ortancalardan biri	18	30,88	5,74		

Tablo 4'e göre, çocuğun doğum sırası ile EŞTÖ puan ortalamaları arası farkı manidar bulunmamıştır ($p>0,05$). Yani baba tutumları, çocuğun doğum sırasına göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 5. Baba Yaşına Göre EŞTÖ Puanları ANOVA Sonuçları

EŞTÖ	Baba Yaşı	n	$\bar{x}$	S	F	p
Demokratik Tutum	30 ve daha küçük	18	65,11	6,46	2,465	0,034*
	31-35 yaş	52	56,90	10,61		
	36-40 yaş	69	59,34	8,78		
	41-45 yaş	58	60,31	10,92		
	46-50 yaş	21	61,61	10,24		
	51 yaş ve üstü	10	55,30	10,93		
Aşırı Hoşgörülü Tutum	30 ve daha küçük	18	30,77	7,24	1,027	0,402
	31-35 yaş	52	27,96	5,55		
	36-40 yaş	69	27,55	5,81		
	41-45 yaş	58	28,50	6,59		
	46-50 yaş	21	28,23	6,01		
	51 yaş ve üstü	10	30,10	5,13		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	30 ve daha küçük	18	32,55	7,76	3,007	0,012*
	31-35 yaş	52	30,01	5,44		
	36-40 yaş	69	28,98	4,84		
	41-45 yaş	58	27,62	5,69		
	46-50 yaş	21	27,76	3,36		
	51 yaş ve üstü	10	28,10	4,35		

*p<0,05

Tablo 5' e göre baba yaşı ile EŞTÖ Demokratik Tutum ve Baskıcı ve Otoriter Tutum alt boyut puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır ($p<0,05$). Farkın kaynağına bakıldığında, 30 yaş ve daha küçük babaların Demokratik Tutum alt boyut puan ortalamaları ($\bar{x}=65,11$) 31-35 yaşındaki babalara göre ($\bar{x}=56,90$), Baskıcı ve Otoriter Tutum alt boyut puan ortalamaları ise ($\bar{x}=32,55$) 41-45 yaşındaki babalara göre ($\bar{x}=27,62$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Yaşı 30 ve altındaki babalar 31-35 yaşındakilerden daha demokratik, 41-45 yaşındakiler daha baskıcı ve otoriterdir.

Tablo 6. Baba Öğrenim Durumuna Göre EŞTÖ Puanları KWH Testi Sonuçları

EŞTÖ	Baba Öğrenim	n	$\bar{x}$	S	H	p
Demokratik Tutum	İlkokul	19	59,57	9,19	23,299	0,000*
	Ortaokul	27	51,07	12,22		
	Lise	59	60,16	9,75	Fark: Orta.-İlk., Lise, Ön L., Lisans; Ön L.-Lisans Ü.	
	Ön lisans	29	64,03	7,67		
	Lisans	75	60,85	9,26		
	Lisansüstü	19	57,31	9,52		
Aşırı Hoşgörülü Tutum	İlkokul	19	30,78	6,62	13,998	0,016*
	Ortaokul	27	25,40	4,83		
	Lise	59	27,52	4,79	Fark: İlk.-Orta., Lise, Lisans Ü.; Orta.- Ön L., Lisans	
	Ön lisans	29	29,20	5,25		
	Lisans	75	29,29	7,03		
	Lisansüstü	19	27,21	6,36		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	İlkokul	19	27,52	4,22	2,790	0,732
	Ortaokul	27	29,66	4,84		
	Lise	59	28,81	5,22		
	Ön lisans	29	29,34	7,04		
	Lisans	75	29,17	5,50		
	Lisansüstü	19	28,94	5,83		

*p<0,05

Tablo 6' ya göre baba öğrenimi ile EŞTÖ Demokratik Tutum ve Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır ($p<0,05$). Farkın kaynağına bakıldığında, ortaokul mezunu babaların EŞTÖ Demokratik Tutum alt boyut puan ortalamaları ($\bar{x}=51,07$) ilk, lise, ön lisan, lisans ve lisansüstü öğrenim düzeyindeki babalara göre; lisansüstü öğrenime sahip babaların puan ortalamaları ($\bar{x}=57,31$) ise ön lisans mezunlarına göre ($\bar{x}=64,03$) anlamlı düzeyde daha düşüktür. İlkokul mezunu babaların EŞTÖ Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut puan ortalamaları ($\bar{x}=30,78$) ortaokul, lise ve lisansüstü öğrenim düzeyindeki babaların puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek iken ortaokul mezunu babaların puan ortalamaları ($\bar{x}=25,40$) ön lisans ve lisans mezunu babaların puan ortalamalarından anlamlı düzeyde daha düşüktür. Özetle babaların öğrenim durumuna bağlı olarak çocuklarına yönelik tutumların farklılaşmaktadır. Ortaokul mezunu babalar diğer babalara ve lisansüstü mezunları ön lisans mezunlarına göre çocuklarına daha az demokratik tutum sergilemekte, ilkokul mezunu babalar daha yüksek öğrenim düzeyindeki babalara ve ön lisans mezunları yüksek lisans mezunlarına göre çocuklarına daha fazla hoşgörü göstermektedirler.

Tablo 7. Babaların EŞTÖ Puanları ile Çocukların PHÇÖKÖ Puanları Korelasyon Analizi Sonuçları

		EŞTÖ		
PHÇÖKÖ		Demokratik Tutum	Aşırı Hoşgörülü Tutum	Baskıcı ve Otoriter Tutum
Mutluluk	r	0,324	0,055	-0,189
	p	0,000*	0,408	0,004*
Kaygı	r	0,183	0,025	-0,128
	p	0,006*	0,703	0,053
Popülerite	r	0,322	0,123	-0,080
	p	0,000*	0,090	0,271
Davranış	r	0,309	0,017	-0,136
	p	0,000*	0,795	0,040*
Fiziksel Görünüm	r	0,306	0,193	-0,011
	p	0,000*	0,003*	0,865
Zihinsel	r	0,271	0,330	0,031
	p	0,000*	0,000*	0,643

Tablo 7' ye göre babaların EŞTÖ Demokratik Tutum alt boyut puanlarıyla çocukların PHÇÖKÖ Mutluluk, Popülerite, Davranış ve Fiziksel Görünüm alt boyut puanları arasında orta düzeyde ($r=0,324$; $r=0,322$; $r=0,306$; $r=0,306$), Kaygı ve Zihinsel alt boyut puanları arasında zayıf düzeyde ($r=0,183$; $r=0,271$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$). Babaların Demokratik Tutum puanları arttıkça çocukların Mutluluk, Kaygı, Popülerite, Davranış, Fiziksel Görünüm ve Zihinsel alt boyut puanları da artmaktadır.

Babaların EŞTÖ Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut puanlarıyla çocukların PHÇÖKÖ Fiziksel Görünüm alt boyut puanları arasında zayıf düzeyde ($r=0,193$) ve Zihinsel alt boyut puanlarıyla orta düzeyde ($r=0,330$) pozitif yönlü bir ilişki vardır ($p<0,05$). Babaların Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut puanları arttıkça çocukların Fiziksel Görünüm ve Zihinsel alt boyut puanları da artmaktadır.

Babaların EŞTÖ Baskıcı ve Otoriter Tutum alt boyut puanlarıyla çocukların PHÇÖKÖ Mutluluk ve Davranış alt boyut puanları arasında zayıf düzeyde negatif yönlü bir ilişki vardır ($r=-0,189$, $r=-0,136$ $p<0,05$). Babaların Baskıcı ve Otoriter Tutum puanları arttıkça çocukların PHÇÖKÖ Mutluluk ve Davranış alt boyut puanları azalmakta veya babaların Baskıcı ve Otoriter Tutum puanları azaldıkça çocukların Mutluluk ve Davranış alt boyut puanları artmaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Babaların çocuk yetiştirme tutumlarıyla ilköğretim 4.sınıfa devam eden çocukların öz kavramı arasındaki ilişkinin ve bazı kişisel değişkenlere göre babaların tutumlarında farklılık olup olmadığı incelenen çalışmada babaların çocuk yetiştirme tutumlarının

çocuğun cinsiyetine göre manidar fark oluşturmadığı belirlenmiştir. Öner ve Yılmaz (2001), Özyürek ve Tezel Şahin (2005), İnci ve Deniz (2015) tarafından yapılmış olan araştırmalarda çocuğun cinsiyeti ile babaların tutumları arasında anlamlı fark bulunmadığı ortaya konmuştur. Geleneksel yaklaşımdan farklı olarak çocuğun cinsiyetinin baba tutumu üzerinde manidar bir fark oluşturmamış olmasının toplumun çocuğa bakışında geçmişten günümüze değişiklik gösterdiği şeklinde yorumlanabilir. Yapılan araştırma bulgularıyla bu araştırma bulgularının benzer olduğu söylenebilir.

Çalışmada çocukların kardeş sayısı arttıkça babaların demokratik tutumlarının azaldığı, üç ve üzeri kardeşe sahip çocukların babaların demokratik tutumlarının bir ve iki kardeşi olanlardan daha düşük olduğu belirlenmiştir. Özyürek ve Tezel Şahin'in (2005) de çalışmalarında benzer olarak çocuk sayısı arttıkça babanın sert-katı tutumunun arttığını ve demokratik tutumdan uzaklaştıklarını saptamışlardır. Aydoğdu ve Dilekmen (2016) ise bu çalışmadan farklı olarak çalışmalarında çocuk sayısının ebeveyn tutumunda manidar bir fark oluşturmadığını saptamışlardır. Çocuk sayısının artmasının babaların çocuklarına karşı sağlıklı bir şekilde demokratik tutum göstermesini etkilemiş olabilir. Çok çocuk olan ortamda babalar çocuklar arasındaki karmaşayla başa çıkabilmek, kural koymak veya düzen ortamını sağlayabilmek için daha az demokratik tavır sergileme yolunu tercih edebilirler. Farklı bir bulgu olarak Kremers ve arkadaşları (2003) yaptıkları çalışmada kızların, erkeklerden daha çok ebeveynlerinin otoriter olduğunu belirttiğini, erkeklerin ise ebeveynlerini daha çok ihmal edici algıladıklarını saptamışlardır.

Çocuğun doğum sırası ile babaların çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir. Yılmaz (2020) bu çalışmaya benzer olarak anne-baba tutumunun çocuğun doğuş sırasına göre değişmediği sonucuna ulaşmıştır. Lynn, Mofrad ve Uba (2014) bu çalışmanın sonucundan farklı olarak ilk ve son doğan çocuklar arasında önemli derecede farklı ebeveyn kontrolü olduğu; İnci ve Deniz'in (2015) yapmış olduğu çalışmada ise babaların ilk çocuğu ile son çocuğuna karşı daha olumlu, ortanca çocuklarına daha az olumlu tutum gösterdikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada doğum sırasına göre baba tutumunda farklılık oluşmamasının nedeni, çalışma grubundaki çocukların büyük çoğunluğunun ilk çocuk ve iki kardeş olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Çok çocuklu ailelerle yapılan çalışmalarda çocukların doğum sırasına ilişkin daha geçerli bulgular elde edilebilir.

Çalışma sonucuna göre yaşı 30 ve altındaki babaların 31-35 yaşındakilerden daha demokratik, 41-45 yaşındakilerden daha baskıcı bir tutumda oldukları saptanmıştır. Buradan yola çıkarak çalışmada babaların çocuklarına karşı göstermiş oldukları tutumların yaşlarına bağlı olarak değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşılabilir. Özyürek (2004) yaptığı çalışmada anne-baba tutumlarının yaşlarına bağlı olarak değişmediğini belirterek bu çalışmadan farklı bir sonuca ulaşmıştır. Kaya (2010) tarafından yapılmış

çalışmada ise anne ve babaların yaşlarının ilerlemesi sonucu çocuklarına karşı daha hoşgörülü bir tutumla yaklaştıkları, çocuklarının göstermiş oldukları davranışlara daha ılımlı yaklaştıkları; buna karşılık orta yaşta bulunan anne ve babaların yaşı küçük olanlardan daha disiplinli bir çocuk yetiştirme tarzına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada anne yaşının küçük olması durumunda baba yaşının da orantılı olarak küçük olma olasılığı vardır. Anne-babalar yaşları ilerledikçe ve çocuk sayıları arttıkça çocuk yetiştirme konusunda daha tecrübeli olacaklardır.

Çalışmada ortaokul mezunu babaların diğer babalara ve lisans üstü mezunlarının ön lisans mezunlarına göre çocuklarına daha az demokratik tutum sergilediği, ilkokul mezunu babaların daha yüksek öğrenim düzeyindeki babalara ve ön lisans mezunlarının yüksek lisans mezunlarına göre çocuklarına daha fazla hoşgörü gösterdikleri belirlenmiştir. Özben ve Argun (2002), çalışmalarında anne-babaların öğrenim düzeyi arttıkça çocuklarına karşı daha eşitlikçi, paylaşımcı ve demokratik davrandıklarını ortaya koymuşlardır. Kaya (2010) tarafından yapılan çalışmada ise ilkokul mezunu anne ve babaların demokratik çocuk yetiştirme tutumları lisans mezunlarından daha düşük bulunmuştur. Genel olarak eğitim seviyesi arttıkça demokratik tutumda artış görülmüştür. Çalışmada öğrenim düzeyine göre baba tutumlarında farklılık olmasının nedeni, öğrenim düzeyi yükseldikçe babaların çocuklarından beklentilerinin artmasıyla açıklanabilir. Çocuktan beklentilerin artması ve çocuklara daha fazla sorumluluk verilmesi, sorumluluklarını yerine getirmesi konusunda babaların daha otoriter olmalarını gerektirmiş olabilir.

Çalışmada babaların çocuk yetiştirme tutumları ile öz kavramları arasındaki ilişki incelendiğinde, babaların EŞTÖ Demokratik Tutum alt boyut puanlarıyla çocukların PHÇÖKÖ Mutluluk, Popülerite, Davranış ve Fiziksel Görünüm alt boyut puanları arasında orta düzeyde, Kaygı ve Zihinsel alt boyut puanları arasında zayıf düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre babaların Demokratik Tutum alt boyut puanlarının artmasına bağlı olarak çocukların Mutluluk, Kaygı, Popülerite, Davranış, Fiziksel Görünüm ve Zihinsel alt boyut puanlarının da arttığı belirlenmiştir. Babaların EŞTÖ Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyut puanlarıyla çocukların PHÇÖKÖ Fiziksel Görünüm alt boyut puanları arasında zayıf düzeyde ve Zihinsel alt boyut puanlarıyla orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre babaların Aşırı Hoşgörülü Tutum puanları arttıkça çocukların Fiziksel Görünüm ve Zihinsel alt boyut puanlarının da arttığı belirlenmiştir. Babaların EŞTÖ Baskıcı ve Otoriter Tutum alt boyut puanlarıyla çocukların PHÇÖKÖ Mutluluk ve Davranış alt boyut puanları arasında zayıf düzeyde negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Buna göre babaların Baskıcı ve Otoriter Tutum puanları arttıkça çocukların PHÇÖKÖ Mutluluk ve Davranış alt boyut puanlarının azaldığı veya babaların Baskıcı ve Otoriter Tutum puanları azaldıkça çocukların Mutluluk ve Davranış alt boyut puanlarının arttığı belir-

lenmiştir.

Çalışma sonuçları ve alan yazın bilgileri ışığında babaların çocuğun gelişiminin her alanında olduğu gibi öz kavramı/benlik algısı üzerinde de etkili olduğu söylenebilir. Çocuğun yetiştirilmesinde babanın rolünün önemsenmesi ve ebeveyn eğitim programlarına anneyle birlikte babanın da etkin katılımının sağlanmasına özen gösterilmesi gerekmektedir. Geleneksel olarak çocuğun yetiştirilmesi ve bakımının annenin görevi olduğu görüşünün devam ettiği düşünülürse, annelere de çocuk yetiştirme sorumluluğuna babaların katılımını teşvik konusunda bilgilendirilmesi önerilebilir.

İlkokul öğretmenlerine, anne ve babaları olumlu çocuk yetiştirme tutumları hakkında yönlendirebilmeleri için eğitimler verilebilir. Okullarda gerçekleştirilen veli toplantılarına anneyle birlikte babanın da etkin katılımı sağlanabilir. Okulların rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümlerinde gerçekleştirilen aile eğitim ve bilgilendirme toplantılarında olumlu anne-baba tutumları ile ilgili ailelere uygulamalı etkinliklerde bulunulabilir. Eğitimciler, çocuk gelişimciler, psikologlar ve çocukla çalışan diğer uzmanlar baba-çocuk iletişimini güçlendirmek amacıyla çeşitli planlamalar ve etkinlikler düzenleyebilir.

Alan yazında babalarla ilgili yapılmış çalışmaların az sayıda olduğu görülmüştür, babalarla ilgili daha fazla çalışma yapılması önerilebilir. Bu çalışmada, babaların tutumlarının annelerin görüşlerine göre değerlendirilmesi sınırlılık olarak değerlendirilebilir. Yapılacak benzer çalışmalarda babaların çocuk yetiştirme tutumları babaların katılımıyla belirlenebilir. Daha fazla sayıda baba ve çocuğun dahil edildiği geniş kapsamlı çalışmalar yapılabilir. Ayrıca baba tutumları ve çocuklarda öz kavramına yönelik eğitimlerin verildiği deneysel çalışmalar yapılarak eğitimin etkisi incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Albukrek, İ. (2002). *Anne baba ve çocuk tarafından algılanan babanın çocuğuna karşı tutumu ile çocuğun benlik kavramı arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alibeyoğlu, T. (2009). *Baba destek programının (badep) babaların çocuk yetiştirme tutumları üzerindeki etkilerinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 570-585.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887-908.
- Berk, L. E. (2013). *Çocuk gelişimi*. (Çev.: A. Dönmez).İmge.

- Bong, M. ve Skaalvik, E. M. (2003). Academic self concept. *Educational Psychology Review*, 15, (1), 1-40.
- Cowan, C. ve Cowan, P. (1988). Who does what when partners become parents: implications for men, women and marriage. *Marriage and Family Review*, 3(4), 105-131.
- Crain, M. R. ve Bracken, B. A. (1994). Age, race and gender differences in child and adolescent self-concept: evidence from a behavioral acquisition, context-dependent model. *School Psychology Review*, 23(3), 496-511.
- Dabakoğlu, F. N. (2004). *Okul öncesi eğitime devam eden ve etmeyen ilköğretim 3. Sınıf öğrencilerinin öz kavramlarının ve anne baba tutumlarının incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demiriz, S. ve Öğretir, A. D. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 105-122.
- Dodson, F. (2000). *Baba gibi yar olmaz*. Özgür Yayınları.
- Downer, J., Campos, R., McWayne, C. ve Gartner, T. (2008). Father involvement and children's early learning: A critical review of published empirical work from the past 15 years. *Marriage & Family Review*, 43(1-2), 67-108.
- Ekici, M. N. ve Çalışandemir, F.(2021). Babaların çocuk sevmeye düzeyleri ile çocuklarıyla ilgilenme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 58, 711-732.
- Erdoğan, G. (2006). *İlköğretim 8. Sınıf (14-15 yaş) öğrencilerinin depresif belirti ve öz kavram düzeylerine yaratıcı drama çalışmalarının etkisinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Grossman, F. K., Pollack, W. S. ve Golding, E. (1988). Fathers and children; Predicting the quality and quantity of fathering. *Developmental Psychology*, 24(1), 82-91.
- Hay, I., Ashman, A. ve Van Kraayenoord, C. (1998). The educational characteristics of students with high or low self-concept. *Psychology in the Schools*, 35, 391 – 400.
- İnci, M.A. ve Deniz, Ü. (2015). Baba tutumları ile çocuğun yaşı, cinsiyeti, doğum sırası ve kardeş sayısı değişkenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, Özel sayı, 1-9.
- Kaya, A. (2010). *İlköğretim öğrencilerinin anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının kişilik özelliklerine göre değişkenliğinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel yayın Dağıtım.

- Kiss, M., Fechete, G., Pop, M. ve Susa, G. (2014). Early childhood self-regulation in context: Parental and familial environmental influences. *Cognition, Brain, Behavior*, 18, 55-85.
- Kremers, S. P., Brug, J., de Vries, H. ve Engels, R. C. (2003). Parenting style and adolescent fruit consumption. *Appetite*, 41(1), 43-50.
- Kuzgun, Y. ve Eldeleklioğlu, J. (1999). Ana baba tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 69-77.
- Lynn N., W., Mofrad, S. ve Uba, I. (2014). Effect of birth order on the differential parental treatment of children. *Asian Social Science*, 10 (14), 132-137.
- Milevsky, A., Schlechter, M., Netter, S. ve Keehn, D. (2007). Maternal and paternal parenting styles in adolescents: Associations with self-esteem, depression and life-satisfaction. *Journal of Child and Family Studies*, 16(1), 39-47.
- Özben, Ş. ve Argun, Y. (2002). Okul öncesi çocukların anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili değişkenlerin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 18-28.
- Özyürek A. (2004). *Kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özyürek, A. ve Tezel Şahin, F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- Poyraz, M. (2007). *Babaların babalık rolü algılamalarıyla kendi ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi].Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Taşkın, N. (2011). Çocukların gelişiminde katkıları unutulmalar: Babalar. *Eğitime Bakış*, 7(20), 43-47.
- Tezel Şahin, F., Akıncı Coşgun, A.ve Aydın Kılıç, Z. (2017). Babaların çocuklarıyla vakit geçirme durumlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(1), 319-343.
- Uzun, H. ve Baran, G. (2019). Babaların okul öncesi dönemdeki çocuklarıyla ilişkisinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 47-60.
- Wolff, J. (2000). *Self-esteem: the influence of parenting styles*. Edith Cowan University, Master of Psychology, Avustralya (Supervisor: Lisbeth PIKE).

Yılmaz, Y. (2020). *5-6 yaş grubu çocuklarının sahip oldukları öz düzenleme becerileri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.